

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Центр українознавства

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 12

Київ
2013

Українознавчий альманах. Випуск 12. – К., 2013. – 156 с.

Випуск присвячено постаті Тараса Шевченка, через творчість якої світовій спільноті відкривається самодостатність української культури та історії націостановлення. Розглядається широке коло проблем, пов'язаних із сучасним розумінням і баченням творчості Т. Шевченка. Зокрема, підкреслюється визначальне значення постаті Т. Шевченка для національного самовизначення українців та формування їхньої духовності й культури, осмислюється специфіка відтворення архетипів національного буття у поезії Т. Шевченка, висвітлюються особливості образно-символічної репрезентації образу України у його художньому та малярському доробку, досліджується вплив творчості Т. Шевченка на формування світогляду провідних діячів українського національного відродження.

Для науковців, викладачів, студентів, аспірантів ВНЗ та широкого кола осіб, що цікавляться українознавчою проблематикою.

The issue is devoted to research of Taras Shevchenko's creative work, which universalism allowed to open Ukrainian history and culture to the world on the new national level. The articles deal with the wide circle of questions concerning modern comprehensions and interpretations of the T. Shevchenko's creation. In particular, the determinative role of the T. Shevchenko's personality for the national self-identification of Ukrainians and formation of their spiritual world and culture is underlined, the specificity of reproduction of the archetypes of national being in the poetry of T. Shevchenko is comprehended, peculiarities of symbolic representation of the image of Ukraine in his art and painting heritage are shown and the influence of the T. Shevchenko's creative work on the formation of consciousness of the leading actors of the Ukrainian national revival is studied.

For scientists, lecturers, students and post-graduate students as well as for all readers interesting in Ukrainian Studies.

Відповідальний редактор
д-р політ. наук, проф. *Микола Обушний*

Відповідальні за випуск
Людмила Сорочук, Тетяна Шептицька

Редакційна колегія:

М. І. Обушний (відп. ред.), д-р політ. наук, проф.; С. Р. Кагамлик (заст. відп. ред.), канд. істор. наук, ст. наук. співроб.; К. А. Кобченко (відп. секретар), канд. істор. наук, ст. наук. співроб.; І. В. Верба, д-р істор. наук, проф.; Т. Г. Горбаченко, д-р філос. наук, проф.; Л. В. Грицик, д-р філол. наук, проф.; М. В. Довбищенко, д-р істор. наук, ст. наук. співроб.; О. П. Івановська, д-р філол. наук, проф.; В. П. Капелюшний, д-р істор. наук, проф.; Ю. І. Ковалів, д-р філол. наук, проф.; В. Ф. Колесник, д-р істор. наук, проф.; А. Є. Конверський, академік НАН України, д-р філос. наук, проф.; А. М. Лой, д-р філос. наук, проф.; В. І. Лубський, д-р філос. наук, проф.; А. К. Мойсієнко, д-р філол. наук, проф.; В. І. Панченко, д-р філос. наук, проф.; Г. Ф. Семенюк, д-р філол. наук, проф.; В. І. Сергійчук, д-р істор. наук, проф.; О. І. Салтовський, д-р політ. наук, проф.; О. І. Ткач, д-р політ. наук, проф.; В. Ф. Цвих, д-р політ. наук, проф.; М. Л. Шульга, д-р політ. наук, проф.; В. І. Ярошовець, д-р філос. наук, проф.

Затверджено Вченою радою філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
(Протокол № 12 від 25 червня 2013 року)

Зареєстровано Міністерством юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 16411–4883Р від 04.02.2010 р.
Згідно постанови ВАК України № 1-05/2 від 23 лютого 2011 р.

«Українознавчий альманах» визнано фаховим виданням
у галузі політичних, філософських, історичних та філологічних наук.

Українку. – Кров освячує всяку ідею, настільки гарну, щоби за неї накладали життям...» [4].

Таким чином, в націєтворчій концепції Д. Донцова Тарас Григорович Шевченко є символом, прикладом та мірилом сили націєтворчих змагань українців. В основі націєтворення лежать насамперед духовні зусилля певного антропологічного типу, який можна означити як «шевченківську людину» (за М. Шлемкевичем). В основі теоретичних побудов націєтворення лежить концепція шляхетної української нації, опертої на аристократів-лицарів, а не мужицьку верству. Д. Донцов, услід за Тарасом Шевченком, вірить у визволення України і її величне майбутнє.

1. *Грабовська І.* Національні міфи в контексті сучасних українських реалій (філософсько-світоглядний аналіз): [монографія] / Ірина Грабовська. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, ДС Міланік, 2007. – 141 с.
2. *Донцов Д.* Поетка вогнених меж. Олена Теліга / Дмитро Донцов. – Торонто, Канада: Вид. коштом Олекси Тяжкого, 1953. – 96 с.
3. *Донцов Д.* Незримі скрижалі кобзаря (Містика лицарства запорозького) / Дмитро Донцов. – Канада, Торонто, 1961. – 231 с.
4. *Донцов Д.* Поетка українського Рісорджіменто (Леся Українка) / Дмитро Донцов // [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rulit.net/programRead.php?program_id=240057&page=13.
5. *Ільєва Г.* Таємниці кохання: До проблеми любовної поезії української еміграції / Галина Ільєва. – Коломия: ВПК «Вік», 1996. – 112 с.
6. *Скуратівський В.* Історія і культура / Вадим Скуратівський. – К.: Українсько-американське бюро захисту прав людини, 1996. – 298 с.
7. *Шлемкевич М.* Загублена українська людина / Микола Шлемкевич. – К.: МП «Фенікс», 1992. – 168 с.

Олена Дзуличанська

Рецепція образу Тараса Шевченка в художньо-біографічній романістиці В. Яворівського

У статті аналізуються особливості художнього осмислення образу Тараса Шевченка в романах В. Яворівського. Увага акцентується на власне авторському баченні життєвого шляху Кобзаря та його ролі в історії вітчизняної і світової культури. Занурення в екзистенційні виміри душі, внутрішній стан зумовлює перевагу мотивів любові, самотності, кари, покаяння. А також дає можливість читачеві поглянути на класичний образ Кобзаря з боку його особистого життя.

Characteristics of artistic reflection of Taras Shevchenko image in the novels by V. Yavorivskiy is analyzed in the article. Author's own vision of poet life and his role in the history of national and world culture is emphasized. Dipping into the existential dimension of the soul, inwardness leads to preference of motives of love, loneliness, punishment, repentance and also, allows the reader to look at the classic image of the poet through his personal life.

Українська література кінця ХХ ст. виявила стійкий інтерес до життя й діяльності особистостей, які відіграли значну роль у розвитку української історії та культури. У зв'язку з цим значного поширення набула документально-біографічна проза, що «об'єднує в собі різні за жанром і ступенем художності твори, від наукових і науково-популярних біографій, що не містять у собі елементів художності до високохудожніх біографічних романів і повістей» [2, с. 3]. Поряд із цим важливо правильно розмежовувати історичні й документально-біографічні прозові жанри, диференціацію яких слід «визначати за домінантою, аналізувати, що ж превалює в ньому (творі. – О. Д.), – художній домисел і вимисел, що спирається на справжні факти історії (тоді це документально-біографічний твір), чи вимисел і домисел не мають опори на факти реальності, але відповідають духові зображеної епохи (тоді це буде твір історичний)» [1, с. 47].

Біографія, зокрема художня, є відтворенням концепції людини певної доби. Тому, розглядаючи художньо-біографічний твір, важливою видається увага не лише до життєвого шляху головного героя, а й особливостей епохи прототипу й автора, адже «жанр літературної біографії у кожній добі інший, кожного разу його треба впізнавати знову» [5, с. 300].

Попри те, що біографічний роман є максимальним наближенням до достеменного відтворення життя певної особи, вагомою в ньому залишається роль художньої уяви автора. А отже, актуальною й до

кінця не вирішеною постає проблема співвідношення уявного й реального у творах цього жанру.

У 70–90-х роках ХХ століття відбувається поступова зміна статусу автора біографічного твору: від позиції всезнаючого наратора, єдиного носія істини, до сучасника, який інтерпретує життя відомої особи крізь призму нових, раніше не досліджених граней її таланту, створюючи альтернативну біографію особи. У цей період виникає нова типологічна модель біографічного роману, який є одним із домінуючих в означеній родо-жанровій площині: якщо в першій половині ХХ століття основну увагу творів означеного жанру було зосереджено на проблемі місця митця в суспільстві, то в останні десятиліття минулого століття актуальним стає питання ролі реальної історичної постаті в контексті його доби та сучасності.

У 1981 році побачив світ художньо-біографічний роман В. Яворівського «Автопортрет з уяви», присвячений долі видатної української художниці Катерини Білокур.

Ідею цілющої, всепереможної сили любові, яка робить людину духовно вищою, кращою, добрішою, втілено в лірично омріяній, у дещо навіть химерній любові Катерини до Тараса Шевченка, який був натхненником її творчості, ідеалом чоловіка. Так, початок мистецького шляху героїні ніби ознаменував зародження цього почуття до Кобзаря, який уперше привидився їй восени 1917 року на тлі тривожних соціальних зрушень під час пожежі панського будинку.

Трохи згодом, коли вона вперше взяла пензля до рук, перед нею постав саме образ Тараса Шевченка, який,

за версією Катерини, і був палієм панського маєтку. Діалог, який силою її уяви виник між нею і Шевченком, порушує проблему людської екзистенції, що втілено в уривках із поезії «Один у одного питаєм...». Одвічні питання «Нащо живу?», «Чого бажаю?» спонукають героїню зробити власний вибір, у чому вирішальними і взірцевими для неї стають художній талант і доля Кобзаря. Після створення першої у своєму житті картини мисткиня зовсім по-новому починає сприймати знані нею ще з дитинства рядки Шевченкової поезії «Ми восени такі похожі...», усвідомлюючи власне наближення до Бога шляхом долучення до краси, мистецтва.

Психологізації оповіді й глибшому розумінню внутрішньої трагедії художниці сприяють і прямі цитати Шевченкових поезій, які підкреслюють її душевні муки і водночас стають своєрідною паралеллю, перегуком інтимних переживань двох видатних українських митців: «Серце моє! Серце моє! Тяжко тобі битись Одинокому. З ким жити, З ким, світе лукавий, Скажи мені... Нащо мені Тая слава... слава. Я любить, я жити хочу...» [9, с. 407].

Образ Марії Курінної, кращої подруги Катерини, за ступенем трагічної долі єднається з жіночими персонажами творів Т. Шевченка, пряме цитування яких у внутрішніх монологів Катерини Білокур посилює цей взаємозв'язок та підкреслює зацікавлення творчістю Кобзаря не лише головною героїнею роману, а й самим В. Яворівським: «А в неї забрано все. Та Марія вижила («Маріє! Горенько з тобою!... Озуй свою святую силу... долготерпенієм окуй, в сльозах кровавих загартуй!...») [9, с. 448]. Доброта й всепрощенська любов до оточення надають образу Марії сакральних рис і створюють алюзію: «Все упованіє моє на тебе, мій присвітлий раю, на милосердіє твоє, все упованіє моє на тебе, мати, возлагаю» [9, с. 452].

Саме з «Автопортрета з уяви», за визнанням самого В. Яворівського, почалося його зацікавлення й художнє наближення до феномена великого Кобзаря, що знайде своє відображення в незавершеному романі автора «Друге пришествя», робота над яким ведеться ще з кінця 1980-х років – часу, коли перестають діяти ідеологічні настанови й заборони, а письменники, прагнучи уникати «оголеної» чи переповіданої документальності, розкодовують, розмасковують її, спонукають моделюванню атмосфери, настрою епохи. Документальність стає будівельним матеріалом для сюжету, творчої інтуїції автора й гострої роботи думки, образної інтерпретації. В. Яворівський, долучаючись до асоціативно-психологічного осмислення образу Кобзаря, зосереджує увагу на останніх роках життя Тараса Шевченка, коли він у 1859 році, повернувшись із заслання, оселяється в Петербурзі: «Шевченка ждали в Україні. Ждали і в Петербурзі. І не лише українці, а й усі, хто знав ціну його талантові, хто співчував його страдницькій долі або прагнув допомогти йому» [4, с. 496]. У цей час поет має намір одружитися з

наймищою Ликерою Полусмаковою, яка стала його останнім коханням.

З огляду на вже наявні різножанрові варіанти художнього дослідження життєвого шляху та доробку митця (С. Васильченка «У бур'янах», В. Дарда «Переяславські дзвони», О. Іваненко «Тарасові шляхи», Д. Красицького «Тарасові світанки», Л. Смілянського «Поетова молодість», З. Тулуб «В степу безкраім за Уралом»), у яких було розглянуто різні його періоди, роман В. Яворівського за домінуючим у творі історичним і біографічним часом (1859 рік) є найбільш близьким до означеного часового проміжку між повістю О. Ільченка «Петербурзька осінь» та другою частиною діалогії Вас. Шевчука «Терновий світ». Якщо у Вас. Шевчука об'єктом зображення є вже тяжко хворий Шевченко, який згадує свою останню поїзду в Україну, зі зворушливими епізодами зустрічі з рідними людьми, то в романі В. Яворівського герой тільки виношує мрію подорожі на Батьківщину. Важливим для обох романів став ретроспективний виклад подій через внутрішнє мовлення Шевченка, що дає можливість відтворити найтонші психологічні порухи душі головного героя. Однак особливістю «Другого пришествия» є значно ширший, ніж у його літературних попередників, часопросторовий вимір, що охоплює події не лише одного з найбільш плідних етапів біографії Шевченка, а й сягає початку ХХ століття. Та чи не головним аспектом, що суттєво вирізняє твір В. Яворівського, є ідейно-композиційна настанова, згідно з якою ключовою постає сфера особистого життя поета, рецепція його постаті в майбутньому (Ликера, Тичина, молоді студенти). З приводу важливого для кожного твору художньої біографії аспекту співвідношення правди й домислу в ньому, то, як стверджує сам прозаїк, «нічого не потрібно вигадувати: є жінка, є її мука» [8, с. 4.], що стає основоположним у формуванні авторської настанови в названому романі.

Гомодієгетична нарація у творі спрямована на заглиблення у внутрішній світ видатного митця та зумовлена спробою автора поглянути на постать Кобзаря не лише як на талановиту, а й як на глибоко нещасну, самотню людину. Останнє продукує печально-саркастичний тон оповіді й зосередження уваги на інтимних переживаннях поета, який за все життя так і не мав власної родини. У пам'яті героя постають образи жінок, у яких свого часу він був закоханий, але так і не здобув із жодною з них особистого щастя. З душевною образою подумки Шевченко згадує молоду актрису Катерину Піунову, знайомство з якою відбулося в Нижньому Новгороді одразу після звільнення із заслання. Використавши закоханого в неї поета задля власного кар'єрного зростання, вона відмовилася стати його дружиною. Спроби героя розібратися у своїх почуттях спричиняють гостру боротьбу в його душі, що виявляється в іронічних та саркастичних деталях описів Шевченком власної зовнішності, самохарактеристиках: «А ти – самотня бадиллина айстри на засніженій клумбі.

Обпікся на панянці Піуновій – так тобі й треба, старому бовдурові! Коли ж ти, нарешті, навчишся дивитися на себе збоку? Не бійся, поглянь пильніше: змолочений долею, солдатчиною дядько. Сумний, лисий, зморщені капщuki під очима, червоні плями розсіялися по лиці, ваше високомордіє» [7, арк. 10]. Любов до цієї дівчини герой пояснює її різкою зовнішньою схожістю з першим коханням Шевченка – Оксаною з Кирилівки, що надавало йому забутого відчуття молодості й свободи. Теплою батьківською любов'ю, опікою й повагою сповнене ставлення Кобзаря до Марка Вовчка (Марії Маркович). Автор, долучаючись до вже наявних канонічних поглядів на їхні взаємини, усе ж залишає читачеві натяк на більш інтимні почуття Шевченка до Маркович. Вважаючи її своєю послідовницею, борцем за волю й права українців, у внутрішніх монологічних роздумах героя її образ набуває не лише соціального, а й особистого, інтимного звучання: «Марія – молоде наше диво, самою долею подароване. Таке вчасне, таке чесне диво в образі жінки» [7, арк. 3]; «То я в зауральській тюрмі своїй, в забутті й покинутості виблагав у долі та в самого Господа цей голос» (Марії. – О. Д.); «Іконної краси жінка, від самого вигляду якої чманіє цей розбещений Петербург, і набожно завмирають художники й літератори. [...] Ми заслужили її отакої. Може, трішечки... і я... старий бурлака за свої зауральські муки. Може, і я...» [7, арк. 8]. Щирість у ставленні Тараса до цих жінок автор підтверджує опосередкованими цитатами із його щоденника: «Ще тоді, в Нижньому, записав у щоденнику, що поруч з Піуновою – Марковичиха – ангел краси і добра. Якби Катьці хоч дрібочку Маріїної душі, може, б і було щось путнє» [7, арк. 10], які надають достовірності оповіді.

Зауважимо, що у варіанті рукопису роману, який існував на час виконання дослідження, відсутнє зображення подробиць розвитку стосунків Шевченка й Полусмакової. Істинні взаємини в цій парі розкрито автором в епізоді короткої зустрічі Шевченка з однією зі служниць Карташевських. Полярність почуттів героїв передано в деталях діалогічного мовлення

(«–Ликерія хвалилася, що подобається Вам, що дивитесь на неї так якимось...» [7, арк. 21]) та показі внутрішньої мотивації вчинків кожного з персонажів («Сніг валить, а вона в тоненькій блузці. Недавно ж тільки сухоти вилікувала. Він скинув з себе кожуха і невміло [...] накинув його на Ликерині плечі. – Та що ви, пане Тарасе Григоровичу... Але хай буде, хай панії Карташевські бачать, як до мене Шевченко ставиться, та не дуже мною потурають...» [7, арк. 22]). Це стає своєрідною зав'язкою подальшого розвитку трагічних подій роману.

Важливу роль у творі, подібно до тієї, як у романі «Автопортрет з уяви», відіграє хронотоп пам'яті, що набуває сюжетотвірного значення. Трагічність життєвих долі обох героїв постає через внутрішнє монологічне й діалогічне мовлення Ликери, що, окрім цього, характеризує образ Полусмакової через сорок п'ять років після смерті Шевченка. Усе життя

терплячи знуцання й побої свого чоловіка-п'яниці, після його смерті, вигнана з дому рідними дітьми, вона, покутуючи свою провину перед Шевченком, вирушає на Чернечу гору. Художній часопростір у цьому випадку не лише розширює межі роману, а й актуалізує, зважаючи на біографічні факти життєпису Кобзаря, екзистенційний мотив кари й покаяння. Він реалізований через ретроспективне зображення життєвого шляху єдиної жінки, зарученої з Тарасом, яка так і не погодилася стати його дружиною. Саме мотив каяття, за авторським задумом, стає домінуючим у творі. Як зазначає з цього приводу сам В. Яворівський, «Ликера не була духовною людиною, але Шевченкова сила (особистісна сила) змусила її нею стати» [8, с. 4,]. Хронотоп пам'яті героїні в цьому випадку дозволяє простежити еволюцію у ставленні Ликери до Шевченка: «Мене тоді послали в комірчину переодягнутися в селянський святковий одяг, косу заплести по-простому, щоб догодити гостеві. Якомусь мученикові за нас усіх. [...] За нас, то й за нас – мені що. [...] Мені від того не краще жити [...]. От якби за мене – можна» [7, арк. 53]; «...Тоді я була саме такою. [...] життя вже кінчається, і Всевишній нічого не простить мені, якщо спершу не простить Він. Мученик має право відпускати гріхи» [7, арк. 54], посилюючи внутрішній катарсис героїні.

Не менш важливим аспектом зображення образу Шевченка в романі В. Яворівського є суспільно-політична площина життя героя. За складних умов дії самодержавства й абсолютної монархії в Російській імперії, будучи позбавленим права повернення в Україну, Кобзар з особливою гостротою відчував тугу за Батьківщиною, соціальну несправедливість, національні утиски. У творі вони реалізуються в саркастично забарвлених внутрішніх роздумах героя та уявних діалогах-диспутах з представниками влади, кожен з яких веде його через власне монологічне мовлення, що одночасно робить героя Шевченка єдиним, всезнаючим оповідачем, який «дозволяє» своїм опонентам (Долгорукову, Олександрові II) надавати відверті коментарі стосовно зазначених гостросоціальних проблем. Не менш важливим засобом розкриття Шевченкової позиції як громадянина і патріота в романі є пряма цитата його поезії цього періоду, що також виступають показником історичного часу у творі. Так, наприклад, у вірші «Я не нездужаю, нівроку...», цитату якого наводить автор, датованого листопадом 1858 року, Кобзар уперше висловив своє ставлення до майбутньої «селянської реформи» – загальнодемократичну позицію, неодноразово пропаговану в безцензурній пресі, що поширювала мотив революційної сокири в російській безцензурній поезії [6, с. 706]. Найзнаковішим твором цієї тематики, як зазначає сам герой Шевченка у внутрішньому монологі-роздумі, став «Сон»: «... вийшла, вирвалася на волю моя душа. Вирвалася, скинула з себе останки рабства, випросталася й виспівала, викричала «Сон». Ту правду, яка зробила мене людиною, без якої я б так

і залишився рабом. Можливо – назавжди» [7, арк. 27]. Названі засоби сприяють також утвердженню образу Шевченка як пророка українського народу, усвідомленню його власної самоідентифікації й бажання бути корисним Батьківщині, у чому значну роль відіграла участь Тараса в Кирило-Мефодіївському товаристві: «Якби я не був у товаристві, то я б уже був інакшим. Я мусив там бути, бо вже написав «Сон», бо вже душа моя була вільною від страху, від усяких заборон і самообмежень, бо я, нарешті, відчув, хто я є. [...] Тарас Шевченко. Жили до мене, після мене житимуть, але іншого часу в мене не буде, лише цей, де я мушу бути Тарасом Шевченком» [7, арк. 27].

З метою увиразнити значимість духовного зв'язку Кобзаря з нащадками автор залучає образ молодого Павла Тичини, який пливе разом із героїнею Ликерою Полусмаковою на Чернечу гору. За визнанням В. Яворівського, цей епізод цілком є авторською художньою вигадкою (за Г. Грегуль [3]), однак сила впливу Шевченкової музи на становлення Тичини-поета, який був ніби духовним спадкоємцем Кобзаря, є беззаперечною.

Реалізація мотиву туги за рідною землею у романі відбувається за рахунок протиставлення героєм художнього простору України й Петербурга через співвіднесення й самоідентифікацію себе із кожним з них за критерієм «своє – чуже», що виявляється в тоні оповіді про них Шевченком (ліричний, щирий, емоційний – сухий, витриманий), пейзажних описах (зокрема, погодні й кліматичні умови: березень, весна, тепло – кінець зими, холод, а також загальній семантиці використаних денотатів, що впливають на рівень «привабливості/ непривабливості» зображеного простору: «На цілому світі в мене є кілька родичів, з півсотні друзів і – Вона (Україна. – О. Д.). Цього досить, щоб усе перебути і вистояти, не втративши себе» – «Тішся тут, у Петербурзі, ходи по малоросійських вечорницях, пий горілку по шинках, замітай полами кожуха Петербург, навіть вільнодумствуй за чаркою. Хто ти тут, у цій північній Пальмірі?» [7, арк. 7]. Художнім доповненням вищезазначеної думки є

образ цуцика, який супроводжує Шевченка вулицями Петербурга: «Я – Тарас. Такий самий петербурзький прибузда, як і ти» [7, арк. 26]. Таким чином, автор проводить художню паралель життя безпритульного собаки й самого Тараса в чужому для нього місті, що й відбито в наведеному монолозі героя.

Отже, звертаючись до осмислення постаті великого українського митця, В. Яворівський, ґрунтуючись на численних документальних джерелах, подав власне бачення його життєвого шляху й ролі в історії вітчизняної та світової культури. Змістовна наповненість екзистенційними проблемами, які продукують внутрішній конфлікт героя, сприяє його духовній та національній самоідентифікації. Занурення в екзистенційні виміри душі, внутрішній стан зумовлює перевагу мотивів любові, самотності, кари, покаяння. Вони постають невід'ємними складовими відтворення особливостей художнього характеру. Достовірність у них досягається шляхом залучення прямих цитат з листів, щоденників видатних людей, спогадів їхніх сучасників тощо. Це дає можливість читачеві поглянути на класичний образ Кобзаря у контексті його особистого життя.

1. Галич О. Критерії розрізнення історичної та документально-біографічної прози / О. А. Галич // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 2. – С. 44–49. 2. Галич О. Художня біографія: проблеми теорії та історії / О. Галич, О. Дацюк, Л. Мороз. – Рівне, 1999. – 94 с. 3. Грегуль Г. Українська біографічна проза першої половини ХХ ст.: жанровий аспект (за творами В. Петрова, С. Васильченка, О. Ільченка, Л. Смілянського): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.01.01 «Українська література» / Г. В. Грегуль. – К., 2005. – 18 с. 4. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість. – 2-е вид., доопрац. / І. М. Дзюба – К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. – 718 с. 5. Потінцева Т. Літературна біографія / Т. М. Потінцева // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова та ін. – Чернівці, 2002. – 534 с. 6. Шевченко Т. Г. Зібрання творів: У 6 т. / Т. Г. Шевченко – К., 2003. – Т. 2: Поезія 1847. – 1861. – С. 704–706. 7. Яворівський В. Друге пришествя: [рукопис] / [приватний архів письменника] В. О. Яворівський – 125 с. 8. Яворівський В. Сьогоднішня моя проза – жорсткіша, навіть жорстокіша...: [Інтерв'ю з письменником] / В. О. Яворівський, Л. Бондарчук // Літературна Україна. – 2007. – 5 липня. – С. 1, 4. 9. Яворівський В. Твори: [в 5 т.] / В. О. Яворівський – К.: Фенікс, 2008. – Т. 2: Новели. Повісті. Роман. – 642 с.

Тетяна Ємець

Тарас Шевченко як визначальна постать національного відродження

Тарас Шевченко, пробудивши національну гордість українців, спрямував український рух у ХІХ ст. від культурництва до націоналізму.

Taras Shevchenko, waking up the national pride of Ukrainians, directs the Ukrainian movement in XIX century from «kulturnytsvo» to nationalism.

Постать Тараса Шевченка та його роль у національному українському відродженні є, як ніколи, актуальними темами в сучасному українознавстві. Насамперед, у зв'язку із необхідністю подолання постколоніальної спадщини радянської доби та через боротьбу зі зростаючою асиміляторською потугою

новітньої російської імперії. Крім того, вивчення спадщини одного із найяскравіших українських культурних діячів ХІХ ст. дає широкі можливості для дослідження епохи українського романтичного відродження. Вона визначила подальше становлення української нації та виявилася зразком розбудови

Наукове видання

УКРАЇНОЗНАВЧИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 12

Друкується за авторською редакцією

Оригінал-макет підготував
Олександр Мостяєв

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

Підписано до друку 28.08.2013 р. Формат 60×84½. Папір офсетний.
Гарнітура Arial. Ум. друк. арк. 18,14. Обл.-вид. арк. 20,13.
Наклад 300. Зам. №

Віддруковано з оригінал-макету замовника
ФОП Товмаш С.І.
04215, Україна, Київ, просп.Георгія Гонгадзе б.20Д, кв.210.
Тел. тел. +380675022242
E-mail: tovmash_d@ukr.net

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 4456 від 24.12.2012 р.